

Acompanyament en el procés de sortida del sistema protector

Els joves tutelats per l'Administració que en fer divuit anys no han pogut retornar amb la seva família, i que no disposen dels recursos personals, familiars i laborals necessaris per incorporar-se de manera autònoma a la vida adulta, es troben davant la dificultat d'haver de deixar la protecció del centre residencial o de la família que els acollia. La manca de recursos, precisament, ha portat l'Administració, per mitjà de l'Àrea de Suport al Jove Tutelat i Extutelat (ASJTET), a proporcionar suport a aquests joves en els àmbits de l'habitatge, la inserció laboral, l'assessorament jurídic i psicològic, entre d'altres, en el marc d'aquest procés de transició.

Els programes de suport a la transició a la majoria d'edat són clau per evitar processos d'exclusió

Cal recordar que la intervenció educativa duta a terme durant els anys d'internament en centre o d'acolliment en família, en molts casos, no és suficient per garantir que els joves puguin afrontar autònomament aquesta transició. I sense aquests nivells d'autonomia, i sense suports addicionals, l'abandonament del sistema de protecció de la infància pot desembocar en processos d'exclusió social. Aquesta circumstància és especialment problemàtica entre els nois i les noies sense cap referent adult o sense suports de la seva comunitat d'origen. La manca de suport pot provocar que, en fer divuit anys, els joves hagin de retornar al mateix entorn familiar del qual mesos o anys abans havien estat separats per l'impacte negatiu que generava sobre el seu desenvolupament personal i educatiu. Els programes de suport a la transició a la majoria d'edat, precisament, esdevenen recursos alternatius clau per optimitzar les oportunitats socials d'aquests joves.

La manca d'habitatge, la dificultat per trobar un lloc de treball o la manca de suport familiar, en darrer terme, incideixen negativament en la capacitat i la possibilitat de cobrir les necessitats més bàsiques d'aquests joves, i els deixen en una situació de desavantatge social per afrontar el futur respecte a la resta de joves del seu segment d'edat. Molts d'aquests joves tutelats parteixen de trajectòries vitals amb dèficits de socialització i de cura adequada per part de les seves famílies, i aquests dèficits poden obstaculitzar-ne i retardar-ne el pro-

cess maduratiu. La prolongació del suport més enllà de la majoria d'edat, doncs, encara es fa més necessària entre els joves tutelats i extutelats. La mateixa separació primerenca del nucli familiar que suposa la tutela per part de l'Administració i la manca de relacions afectives estables fa que calgui aquesta intervenció.

Els tres requisits establerts en l'article 146 de la Llei 14/2010, dels drets i les oportunitats de la infància i l'adolescència, per poder accedir a l'ajut de l'Administració en arribar a la majoria d'edat (possibilitats escasses de retorn al nucli familiar, manca de perspectives d'integració en altres nuclis de convivència i trobar-se risc d'exclusió) són presents en una gran part dels nois i les noies que arriben a la majoria d'edat en el sistema de protecció. Tanmateix, hi ha tres factors que determinen l'accés efectiu als programes de l'ASJTET: l'acceptació del jove d'acollir-se als programes que se li ofereixen; el posicionament positiu i responsable del jove davant el seu projecte educatiu de transició a l'autonomia i la disponibilitat de recursos.

Alguns joves es queixen que se'ls donen falses expectatives respecte a la possibilitat d'accedir a un pis assistit

La interpretació dels requisits que estableix la Llei es fa d'acord amb aquests factors determinants. Caldria, però, discernir quin és el pes de cadascun en la valoració final d'admissió del jove a aquest pla. En alguns casos, si bé es valora la conveniència de donar suport al jove en la via laboral i en el suport econòmic, es considera que la persona jove no està prou madura per fer-se responsable del seu projecte educatiu. Si bé el jove considera que el primordial per poder tirar endavant el projecte personal d'autonomia passa necessàriament per tenir un sostre garantit, l'ASJTET pot considerar que no dona garanties per oferir-li una plaça en un pis assistit o en una residència.

D'altra banda, s'ha observat, en algun cas, la discrepància entre la valoració de l'equip tècnic corresponent sobre les possibilitats del jove de tornar a casa, i també sobre les seves capacitats i habilitats. En aquests casos, la queixa del jove es fonamenta en el fet que se li dona unes expectatives i possibilitats, i posteriorment, sense cap incompliment aparent per part seva ni cap canvi extern que ho justifiqui, se li denega l'accés a una plaça en pis assistit. En aquest sentit, cal ser curós en la inter-

pretació del requisit “manca de possibilitats de retorn”, tenint en compte la problemàtica de l’entorn familiar que ha motivat l’entrada del jove en el sistema de protecció, que, sovint, no ha millorat.

El cas dels joves estrangers no acompanyats que han estat expulsats del sistema de protecció a la infància i a l’adolescència per majoria d’edat mèdica, un cop practicades les corresponents proves mèdiques de determinació de l’edat, i que no han disposat d’un acompanyament adequat en el seu procés de desinternalització del sistema de protecció per part de les administracions competents presenta connotacions singulars, però també es detecten insuficiències en l’actuació de l’administració responsable.

Cal consolidar l’acompanyament a la majoria d’edat per a tots els joves estrangers no acompanyats

En aquest sentit, molts dels casos arribats al Síndic són de joves que han estat tutelats per la Direcció General d’Atenció a la Infància i l’Adolescència (DGAIA), encara que sigui per mitjà de mesures provisionals de desemparament preventiu, i que disposen de documentació en regla que acredita legalment una situació de minoria d’edat.

El Síndic constata que en el seu procés de desinternalització alguns d’aquests joves no han disposat d’un acompanyament suficient per part de la DGAIA, o dels professionals dels centres on residien, cap als dispositius de transició a la majoria d’edat existents o alternativament cap als serveis de la xarxa d’adults, a fi de tenir cobertes les seves necessitats bàsiques i de trobar suport per a la seva integració social. En diversos casos, a l’hora d’aban-

donar el centre, els joves únicament disposaven de l’adreça per escrit de les oficines del Servei d’Atenció a Immigrants, Estrangers i Refugiats de Barcelona o d’algun servei residencial, com ara els centres de primeres atencions de la ciutat de Barcelona, sense un procés de derivació consistent i ben planificat.

En aquest sentit, cal destacar en positiu, entre d’altres, la tasca que acompleix l’ASJTET, que atén molts d’aquests joves en els seus diferents programes, o la tasca duta a terme pels recursos residencials d’estada temporal per a l’acompanyament de joves estrangers no acompanyats que ha posat en funcionament el Consorci de Serveis Socials de Barcelona (30 places), per atendre els casos en què l’edat que consta en el passaport i l’edat mèdica determinada per les proves d’edat difereix, amb el suport de les administracions que l’integren i de diverses entitats d’acció social especialitzades en l’atenció de població immigrada.

En el marc de l’activitat del Síndic de Greuges, però, es posa de manifest que aquests dispositius no serveixen per donar resposta a la diversitat de situacions presents entre els joves estrangers no acompanyats que abandonen el sistema de protecció per majoria d’edat. El Síndic considera que qualsevol jove estranger immigrant no acompanyat que abandona un centre de protecció per majoria d’edat hauria de poder disposar d’un acompanyament per part del Departament de Benestar Social i Família en el seu procés de desinternalització i de transició a la majoria d’edat, especialment si es té en compte la manca de referents familiars de suport en el seu procés d’integració social i les seves necessitats d’acollida derivades de l’arribada recent al nostre país. Així doncs, ha recomanat que es consolidin les actuacions d’acompanyament a la transició a la majoria d’edat per a la diversitat de joves estrangers immigrants no acompanyats, no solament per a determinades tipologies de joves, encara que sigui per mitjà de dispositius diferenciats en funció de perfils amb necessitats també diferenciades.

Queixa 02766/2011

Una noia ingressada en un centre d’acolliment presenta queixa pel cessament de l’allargament de les mesures assistencials que va acordar amb el centre mentre esperava obtenir plaça en un pis assistit de l’Àrea de Suport als Joves Tutelats i Extutelats (ASJTET).

En relació amb el cas, el Síndic ha suggerit al Departament de Benestar Social i Família que, d’una banda, es revisi el cessament de l’allargament de les mesures assistencials i la denegació de la plaça de pis assistit, mitjançant una nova valoració de l’acord d’allargament de mesures assistencials; i de l’altra, s’informi la noia amb exactitud de la valoració realitzada i dels motius que la justifiquen.